

5 เรื่องที่ไม่ควรมองข้าม ในการดูแล “ลูกคนพิเศษ”

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระพีพร

พิมพ์เผยแพร่โดย รอง ผอ.ศรวิรรณ สุวรรณपाल

หากได้ชื่อว่าเป็นพ่อแม่ของเด็กพิเศษทุกท่านคงหนีไม่พ้นการรับบทหนักในการดูแลลูกมากกว่าพ่อแม่คนอื่นๆ เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้ไม่สามารถพัฒนาความสามารถได้เต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ได้ด้วยวิธีการปกติตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงดูตามปกติ หรือการเรียนการสอนตามปกติทั่วไป เนื่องจากข้อจำกัดบางประการที่มีอยู่ในตัวเด็ก ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา พฤติกรรม อารมณ์ หรือสัมพันธภาพทางสังคมซึ่งการดูแลเด็กกลุ่มนี้จำเป็นต้องได้รับความเอาใจใส่และความใกล้ชิดเป็นพิเศษ และคนสำคัญที่จะช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ได้ดีที่สุดไม่ใช่โรงเรียนหรือใครอื่นใด แต่คือ**ครอบครัว**นั่นเอง

ดังนั้น คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญที่สุดในการดูแลเด็กพิเศษแต่ผู้เชี่ยวชาญท่านนี้บอกว่าการดูแลโดยการให้ความรักอย่างเต็มเปี่ยมมาอาจยังไม่เพียงพอ คุณพ่อคุณแม่ควรมีความรู้ ความเข้าใจ ประกอบกับมีเจตคติ และทัศนคติที่ถูกต้องด้วย และ 5 เรื่องต่อไปนี้คือสิ่งที่พ่อแม่ไม่ควรมองข้ามในการดูแลลูกคนพิเศษ เริ่มจาก

มีความมั่นคงทางอารมณ์

คุณพ่อคุณแม่ควรยอมรับให้ได้ก่อนว่า ลูกเป็นเด็กพิเศษ เมื่อยอมรับได้แล้ว สิ่งแรกที่พึงระลึกไว้เสมอ ก็คือความมั่นคงทางอารมณ์ ไม่ทำอะไรผลิผลลาม เช่น พยายามควบคุมอารมณ์เมื่อเห็นเด็กคนอื่นกำลังล้อเลียน หรือแกล้งลูก ด้วยการพาลูกเดินออกจากสถานการณ์ตรงนั้น และบอกให้เขาเข้าใจว่า ที่เพื่อนพูดแบบนั้น ถ้าเราไม่ได้เป็น

ก็ไม่ควรไปสนใจ หรือถ้าเหตุการณ์ในลักษณะเดียวกันเกิดขึ้นที่โรงเรียน ควรแจ้งคุณครูเพื่อให้ดำเนินการต่อไปไม่ควรเข้าไปจัดการปัญหาด้วยตัวเอง เพราะอาจทำให้ปัญหาบานปลาย และตัวลูกเองอาจได้รับผลกระทบจากสังคมเพื่อนตามมาได้

ไม่ทิ้งการรักษา

ถ้าได้รับการรักษาจากแพทย์ ไม่ควรทิ้ง หรือขาดช่วงการรักษา ควรติดตามการรักษา และรับประทานยาตามที่แพทย์สั่งอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง ซึ่งพ่อแม่หลายคนกังวลเรื่องผลข้างเคียงของการใช้ยาจนลืมนมองถึงผลเสียจากการไม่รับประทานยาไป หากเด็กไม่ได้รับการรักษา และรับประทานยาอย่างต่อเนื่อง เมื่อถึงวัยที่เด็กเข้าสู่สังคมโรงเรียน อาจเกิดปัญหาตามมาได้ โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน แต่การใช้ยาควรใช้ร่วมกับการฝึกทักษะต่างๆ ที่จำเป็นไปพร้อมๆ กันด้วย เช่น ฝึกวินัย ปรับพฤติกรรม เด็กจึงจะพัฒนาและมีความสามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดี

ฝึกเป็นผู้สังเกตการณ์แทนครู

คุณพ่อคุณแม่ต้องคอยรายงานพฤติกรรม หรือความเป็นไปเกี่ยวกับตัวลูกกับคุณครูที่โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูได้มีข้อมูลเพื่อใช้ในการพัฒนาเด็ก และเข้าใจเด็กมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ควรรู้จักรับฟัง พร้อมกับแลกเปลี่ยนกับคุณครูเพื่อนำองค์ความรู้ต่างๆ ไปพัฒนาลูกให้ลูกทางต่อไป

อย่าเป็นพ่อแม่รังแกฉัน

เมื่อลูกเป็นเด็กพิเศษ คุณพ่อคุณแม่หลายๆ ท่านพยายามประคบประหงมลูกมากเกินไป หรือพูดง่ายๆ คือเลี้ยงลูกให้เป็นเด็กพิเศษมากเกินไป เช่น ช่วยเหลือลูกทุกอย่างโดยที่เด็กไม่ได้รับการฝึกให้ช่วยเหลือตัวเอง หรือไม่ได้รับการฝึกที่จะยืนได้ด้วยตัวเองเลย เนื่องจากมีพ่อแม่

คอยปกป้องอยู่ตลอดเวลา เมื่อเป็นเช่นนี้ อาจทำให้เด็กมีปัญหาในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตามมาได้ ทางที่ดีควรเลี้ยงลูกให้เป็นไปตามธรรมชาติ ปล่อยให้ลูกได้ช่วยเหลือตัวเองบ้างในบางเรื่อง อย่างน้อยๆ เป็นการเพิ่มทักษะให้ลูกได้รู้จักพึ่งพาตัวเอง และยืนได้ด้วยตัวของเขาเอง **หากิจกรรมทำร่วมกัน** หลายๆ ครอบครัวมุ่งเน้นแต่กิจกรรมนอกบ้านแต่ไม่ค่อยมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกันในบ้านเลย ดังนั้นวันหยุดเสาร์-อาทิตย์แทนที่จะพาลูกออกไปเรียนตามสถาบันต่างๆ ควรมีกิจกรรมในบ้านที่ทำร่วมกันบ้าง เช่น นั่งรับประทานอาหารเช้า อ่านหนังสือ เล่นเกม หรือพากันไปออกกำลังกายตามสวนสาธารณะใกล้บ้าน เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ นอกจากจะช่วยสานสัมพันธ์รักในครอบครัวแล้ว ยังช่วยให้ลูกมีการพัฒนาความสามารถในด้านต่างๆ ที่ดีขึ้น

“ครอบครัวที่มีกิจกรรม และพูดคุยกับลูกบ่อยๆ ไม่ว่าจะเรื่องคน สัตว์ สิ่งของ หรือความรู้รอบตัวต่างๆ จะช่วยให้เด็กมีข้อมูล และมีความเข้าใจต่อสิ่งรอบตัว เมื่อเด็กมีเรื่องราว และมีความรู้สึกดีๆ เวลาให้เด็กแต่งประโยค เด็กจะสามารถแต่ง และถ่ายทอดออกมาได้ค่อนข้างดี ต่างกับเด็กที่ไม่มีพ่อแม่คอยคุย คอยแนะ หรือคอยเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้ฟัง เด็กกลุ่มนี้จะไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดออกมาได้ เวลาเด็กเข้าเรียนและต้องไปเรียนรวมกับเพื่อนๆ ในชั้นเรียนก็จะไม่สามารถสื่อสาร และถ่ายทอดคำพูดออกมาได้ดีเท่าที่ควร”

แน่นอนว่า การได้เห็นลูกมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพที่เขามีอยู่ คือ สิ่งที่คุณพ่อคุณแม่ทุกคนปรารถนา แต่ระหว่างทางที่ไปสู่จุดหมายนั้น เด็กต้องการเวลา ความรัก และกำลังใจดีๆ จากพ่อแม่ หากทำได้เช่นนั้น เชื่อเถอะครับว่า จุดหมายปลายทางที่วาดหวังไว้รอคุณอยู่ไม่ไกลนับจากนี้

เด็กพิเศษ

ดูแลด้วยความรัก พัฒนาด้วยความเข้าใจ

โดย.. นพ.ทวีศักดิ์ สิริรัตน์ จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น

พิมพ์เผยแพร่โดย.. ร.อง ผอ.ศรีวรรณ สุวรรณपाल

เด็กพิเศษ หรือเรียกเต็มๆ ว่า เด็กที่มีความต้องการ

พิเศษ คือกลุ่มเด็กที่ไม่สามารถพัฒนาความสามารถได้เต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ได้ด้วยวิธีการปกติตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงดูตามปกติ หรือการเรียนการสอนตามปกติทั่วไป เนื่องจากข้อจำกัดบางประการที่มีอยู่ในตัวเด็ก ทางด้านร่างกาย สติปัญญา พฤติกรรม อารมณ์ หรือสัมพันธภาพทางสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีวิธีการพิเศษเพิ่มเติมจากการเรียนรู้ตามธรรมชาติของเด็ก เพื่อช่วยให้เด็กมีศักยภาพเต็มตามที่มีอยู่ได้

มีหลายมุมมองทางความคิดเกี่ยวกับแนวทางการดูแลเด็กพิเศษ ซึ่งไม่มีผิด ไม่มีถูก เพียงแต่ต้องมีการทบทวนความคิดอย่างเข้าใจ

บางคนมองว่า “อย่าไปบังคับเด็กเลย สงสารเด็ก”

บางคนก็มองว่า “ทำไมไม่ฝึกเด็กล่ะเดี๋ยวก็ทำอะไรไม่เป็นหรอก”

บางคนก็มองว่า “เด็กก็ทำได้แค่นี้ จะไปเอาอะไรมากมาย”

บางคนก็มองว่า “เดี๋ยวโตขึ้นก็ตัวเอง อย่าไปกังวลเกินเหตุ”

บางคนก็มองว่า “ต้องทุ่มเทฝึกกระตุ้นเด็กให้เต็มที่เท่าที่มีแรงทำ”

แนวทางการดูแลเด็กพิเศษ ไม่ว่าจะไปในทิศทางใดก็ตาม ถ้าเริ่มต้นจากการดูแลด้วยความรัก แล้วค่อยๆ พัฒนาด้วยความเข้าใจ ก็จะไปสู่จุดหมายปลายทางของการทำให้เด็กมีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ได้ ไม่ยาก การดูแลด้วยความรัก ก็คือสิ่งที่พ่อแม่ทุกคนมีอยู่เต็มเปี่ยมอยู่แล้ว แต่ที่นำมาเน้นย้ำ เนื่องจากในความรักที่มีอยู่นี้ มักจะถูกบดบังด้วยความเครียด ความวิตกกังวล ความเบื่อ

หน่าย ความท้อแท้ และความรู้สึกอื่นๆ อีกมากมายในช่วงเวลา ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาที่จะเกิดความรู้สึกต่างๆ ขึ้นมาได้ใน การดูแล แต่จำเป็นต้องหาวิธีการความรู้สึกลึกๆ อย่างเหมาะสมต่อไป

สำหรับการพัฒนาด้วยความเข้าใจ ก็เป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจาก ขึ้นชื่อว่าเด็กพิเศษแล้วต้องมีกระบวนการพัฒนาที่พิเศษ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ หลักเบื้องต้นง่ายๆ ในการพัฒนา คือ

“เด็กเป็นตัวตั้ง ครอบครัวเป็นตัวหาร ผู้เชี่ยวชาญเป็นตัวช่วย”

“เด็กเป็นตัวตั้ง” กล่าวคือ ไม่มีสูตรสำเร็จรูปสำหรับการดูแลเด็กพิเศษทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกอายุ ควรเข้าใจธรรมชาติที่ว่า เด็กแต่ละคนมีความเหมือนกัน และมีความแตกต่างกัน เด็กอาจมีความบกพร่องในบางด้าน แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีความสามารถในบางด้านเช่นกัน การมองแต่ความบกพร่องบางด้าน และคอยแก้ไขความบกพร่องไปเรื่อยๆ ก็อาจถึงทางตันในที่สุด ควรหันกลับมามองในด้านความสามารถของเด็กด้วยว่าเด็กมีความสามารถด้านใดบ้าง เพื่อวางแผนการดูแล ให้การส่งเสริมความสามารถที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสามารถช่วยชดเชยความบกพร่องที่มีอยู่ได้

ดังนั้นการดูแลต้องวางแผนให้สอดคล้องกับสิ่งที่เด็กมี และสิ่งที่เด็กเป็น โดยวางแผนเฉพาะรายบุคคล ให้มีความเหมาะสมตามวัย และตามพัฒนาการของเด็ก

“ครอบครัวเป็นตัวหาร” กล่าวคือ ครอบครัวมีบทบาทสำคัญที่สุดในการดูแลเด็กพิเศษ และคงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ถ้าครอบครัวไม่ดูแล แล้วจะมีใครดูแลได้ดีกว่าอีกเล่า แต่ในการดูแลนั้น การมีความรักอยู่เต็มเปี่ยม อาจจะไม่เพียงพอ ถ้าขาดความเข้าใจ การมีความรู้ มีเจตคติที่ถูกต้อง และมีทักษะ พัฒนาเทคนิควิธีที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง เป็นสิ่งที่ควรมีทั้งครอบครัว ต้องเน้นคำว่า

“ครอบครัว” เพราะหาไม่มีใครเก่งคนเดียว ต้องให้ความไว้วางใจกัน ให้ทุกคนมีส่วนร่วม **ครอบครัวเข้มแข็งคือพลังแห่งความสำเร็จ**

ปัญหาที่มักเกิดขึ้นบ่อย คือ มีการแบ่งหน้าที่กันชัดเจนเกินไป แม่ดูแลเด็กอย่างทุ่มเท ในขณะที่พ่อพยายามทำงานหนักขึ้น เพื่อจุนเจือครอบครัว ในที่สุดก็เกิดช่องว่าง พ่อก็เริ่มไม่มีทักษะการดูแลเด็ก แม่ก็ไม่ไว้วางใจให้พ่อดูแล ช่องว่างก็มากขึ้น จนเกิดปัญหาต่างๆ ตามมา การเริ่มต้นและพัฒนาที่ดี คือการสุมหัวเข้าหากัน คอยกัน ไว้วางใจกัน และหารความรัก ให้ทุกคนในครอบครัวมีโอกาสช่วยเหลือเด็กเท่าๆ กัน

“ผู้เชี่ยวชาญเป็นตัวช่วย” ณ วันนี้ ความก้าวหน้าทางวิชาการมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ข้อมูลใหม่ๆ มีเพิ่มเติมตลอดเวลา เป็นไปไม่ได้ที่คนเดียวจะรู้ทุกอย่าง มีทักษะทุกด้าน ตัวช่วยจึงมีความจำเป็น

ทีมงานผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย จิตแพทย์เด็ก พยาบาล นักจิตวิทยา นักแก้ไขการพูด นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด ครูการศึกษาพิเศษ หรือวิชาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ถือเป็นตัวช่วยที่สามารถให้คำแนะนำ คำปรึกษา และสาธิตเทคนิควิธีต่างๆ ให้นำไปฝึกปฏิบัติต่อไปได้ แต่ต้องไม่ลืมว่า ผู้เชี่ยวชาญเป็นเพียงตัวช่วยเท่านั้น ไม่ใช่ตัวหลักอย่างเช่นครอบครัว ฉะนั้นถ้าบทบาติดีเกินไปจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญกลายเป็นตัวหลักขึ้นมา จะทำให้เด็กไม่สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพที่มีอยู่จริง เนื่องจากเป็นไปไม่ได้ที่ผู้เชี่ยวชาญจะรู้จัก และเข้าใจเด็กได้ดีกว่าครอบครัวที่อยู่กับเด็กตลอด เมื่อมองจุดสุดท้ายที่เด็กพิเศษควรจะเป็น คือ พัฒนาเต็มตามศักยภาพที่เขามีอยู่ ถ้ายังไม่ถึงจุดนั้น ณ วันนี้ ก็ไม่เป็นไร เพราะวันหนึ่งต้องไปถึงแน่นอน ถ้ายังมีการดูแลด้วยความเข้าใจ โดยยึดหลัก

“เด็กเป็นตัวตั้ง ครอบครัวเป็นตัวหาร ผู้เชี่ยวชาญเป็นตัวช่วย”